

Bilindiği gibi Türkiye İşçi Partisi toplumcu bir siyasi teşkilattır. Diğer bir deyimle, her şeyin yaratıcısı olan işçi sınıfının ve tüm emekçi halk kitlelerinin göznuru, alınteri dökerek nasırlı elleri ile meydana getir dikleri değerlerin büyük bir kısmını kasalarına aktaran kapitalist denilen bir avuç mutlu azınlığın bu sömürsünü durdurmak ve insanın insan tarafından sömürülmesi sistemine son vermek amacına ulaşmak demek olan sosyalizmin Türkiye'deki biricik temsilcisi, sosyalist bir partidir.

Nitekim partimizin amaç ve karakterini açıklıyan tüzüğümüzün 2. maddesinde "Türkiye İşçi Partisi Türk işçi sınıfının ve onun demokratik öncülüğü etrafında toplanmış bütün emekçi sınıf ve tabakaların (İrgat ve küçük köylülerin, aylıklı ve ücretlilerin, zanaatkarların, küçük esnaf ve dar gelirli serbest meslek sahipleri ile ilerici gençliğin ve toplumcu aydınların) kanun yolundan iktidara yürüten siyasi teşkilatıdır" şeklindeki tanımlamasından da açıkça anlaşılacağı gibi, partimiz işçi sınıfına dayanan bir siyasi örgüttür. Tüm emekçi kitlelerini nüve olarak kabul eden ve onların bilinçli öncülüğünde sosyalist Türk demokrasisini kurmak yolunda ilerliyen Türkiye İşçi Partisi'nin bir örgütü olarak İstanbul İl Yönetim Kurulumuz, İl Kongresine getirdiği sorunlar meyanında her geçen gün önem kazanan İŞÇİ SORUNLARI ve İŞÇİ HAREKETLERİ'nin bir özetini kapsayan bu raporu da kongremize sunmayı görev bilmistir.

Esas konumuza geçmeden önce belirtelim ki, bu denli önemli konuların kısır imkanlarla incelenmesi çok güç olmaktadır. Konu olarak ele aldığımız işçi sorunları hakkında elimizde gerçekleri yansıtan kaynaklar yok denecek kadar azdır. Olanlar da daha ziyade tahminlere dayanmaktadır. Bu itibarla, noksanlıklarımızı imkansızlıklarımıza bağışlamanızı dileriz.

Türkiyede işçi Hareketleri

Türkiye'de işçi hareketlerinin bir asra yakın bir geçmişi vardır. Yurdu muzda 1872'den beri işçi hareketlerinin zaman zaman güç kazandığını, toplumu etkilediğini görüyoruz. Tarihi Türk işçi hareketleri hakkında, partimiz programında geniş bir şekilde yer verildiğini gözönünde tutarak bu konu üzerinde durmayacağız. Ancak işçi tarihimize görülen bu hareketlere rağmen, ülke de mevcut "sınıf esasına göre dernek kurulanıyacağı" hükmünün kaldırılması ile 1946'da, çok partili demokrasiye geçiş oyununun doğrultusunda başlamış tir denilebilir. 1946'da Mensucat İşçileri Sendikası, Tütün İşçileri sendikası başta olmak üzere bazı işkollarında sendikalar kuruldu. Devrin iktidarı CHP'si, iç ve dış etkilerle oynamaya karar verdiği çok partili demokrasi oyununun yanında işçi sınıfının sendikalar etrafında örgütlendiğini görünce o tarihlerde kurulan sosyalist partilerle birlikte kurulan işçi sendikaları da baskı altına aldı. Mensucat sendikası kurucularından bir kısmını polis baskısı altına aldı, sendikalardan uzaklaştırdı, kimisini "komünistlik"le damgaladı. Tütün İşçileri sendikası kuran ve üye olan işçilerden 30'dan fazlasını komünistlikle suçlayarak mahkemelere ve hapisanelere sürükledi. Kimi sendikalar Sıkı Yönetimce kapatıldı. Bu arada 20.2.1947 tarihinde 5018 sayılı sendikalar Kanununu çıkardı. CHP böylece dış baskılarla ve özellikle Amerika'nın etkisiyle sendikacılığın varlığını arzu eder görünmüş, fakat, bu hareketin varlığını kendi politikası yönünde gelişmesini sağlamak amacı ile kontrolü altında tutmaya çalışmıştır. Nitekim bu amaçla İstanbulda CHP'nin bir kolu olarak bir sendikalar bürosu kurarak bu büro vasıtası ile kendi digne uygun bir takım kişilere para vererek ve çeşitli çıkarlar sağlayarak sendikalar ve bu arada İstanbul Sendikalar Birliği'ni kurdurmuştur.

CHP'si bu tutumunu 1950'ye kadar olan iktidarı süresince devam ettirmiş tir. İşçinin, köylünün ve tüm emekçilerin oylarıyla iktidara gelen 1950-1960 devresi kadro da CHP'nin bıraktığı yerden alarak, mahalefette iken işçilere vaad ettiği grev hakkını da unutarak, yukarıdan inme bu ismarlama ve mümkün

olduğu kadar güdümlü grev hakkından yoksun sendikacılık oyununu (kendisine karşı duran bazı işçi kuruluşlarını kapatarak ve kendisinden yana olmayan sendikacıları devlet fabrikalarından kovdurarak) 27 Mayıs 1960 devrimine kadar sürdürdü.

27 Mayıs devriminin bir sonucu olan 1961 Anayasamız ile "İşçiler, işverenlerle olan ilişkilerinde, iktisadi ve sosyal durumlarına korumak veya düzeltmek amacıyla toplu sözleşme ve grev hakları" teminat altına girince sendikal hareket yeni bir aşamaya girmiştir. Ne var ki 1961'de devleti yöneten koalisyon hükümetlerinin başında bulunan, "Halkçı" ve "Devletçi" geçinen CHP 'si bugün kargısında olduğunu söylediği AP'si ve diğer kapitalist partilerle birlikte ve "Gelen ağıdın giden paşam" idare-i maslahtçı Türk-İş zadenliğini de ittifakına dahil ederek 24 Temmuz 1963 tarihinde çıkardığı 274 sayılı sendikalar kanunu ve 275 sayılı Toplu Sözleşme, Grev ve Lokavt Kanunu ile Anayasamızın teminat altına aldığı işçinin hak ve hürriyetlerini ve sendika özgürlüğünü kısıtladığı gibi, Anayasamızda yeri olmayan, insanları ağ bırakma, sefaletle terketme demek olan "Lokavt" yapma yetkisini de bir hakmış gibi hem de Türk işçisinin en büyük örgütü olan Türk-İş'in zadenlik yöneticilerinin tasvibi ve yardımıyla sağlayarak işverene teslim etmiştir.

Çok acıdır ki, halen sendikalı bulunan 700.000 Türk işçisinden 400.000 ini temsil ettiğini iddia eden ve fakat "İşçi sınıfı" tabirini dahi ağzına almayan bu sayın Türk-İş yöneticileri, Türk işçilerinin bu ölüm ilmi haberini elleri ile imzaladıkları yetmiş yirmiş gibi, üstelik 24 Temmuz gününü "İşçi Bayramı" olarak ilan etmekten utanmamışlardır.

Çok iyi rüvetlerle ve aşığıdan yukarıya kurulan nedir işçi kuruluşları arasında yer alan Türk-İş, kuruluş hazırlıklarına girişildiği 1952 yılının başında, zamanın iktidarı tarafından Türk-İş kurucularına yapılan yardım tek liflerini (ilk planda 5.000 Lira) kasada on parası olmadığı halde elinin termali imkânı olmadan, ne yazık ki sendikaların ve dolayısıyla Türk-İş'in geniş alanan yardımlara sahip olduğu 1962 yılından sonra, gelen-giden hükümetlerden Amerika yardımı yanında, eğitim fonu ve teknik yardım adı altında emperyalist hükümetin A.I.D. (Amerikan İktisadi İşbirliği Teşkilatı) denilen, Amerika kabuğünün bütçesinden beslenen teşekkilden büyük rakamlara varan yardımlar örgütlemek zilletini göstermiştir. Üstelik teknik uzman adı altında Türk-İş'te daimi surette Amerikan ajanlarının kontrolü altına girdiği görülmüştür.

Türk-İş'in 1963 ve 1965 yılı sonu itibarı ile genel kuruluna çıkardığı hesabın hesap raporunda, yabancı kaynaklardan görmüş olduğu yardım şöyle gösterilmektedir:

1963 yılı sonuna kadar A.I.D.'den	1.605.346,72 T.L.
I.I.1964'ten 31.12.1965 A.I.D.'den	2.631.699,26 T.L.
	4.237.045,98 T.L.
1963 yılı sonuna kadar O.E.C.D.'den (1)	149.013,00 T.L.
I.I.1964'ten 31.12.1965 " " "	193.392,10 T.L.
	342.405,10 T.L.
1963 yılı sonuna kadar I.C.F.T.U.'den (2)	773.005,10 T.L.
I.I.1964'ten 31.12.1965 " " "	74.574,85 T.L.
	807.579,95 T.L.
GENEL TOPLAM	5.387.020,83

(1) O.E.C.D. - Uluslararası İktisadi İşbirliği Geliştirme Teşkilatı
Merkezi Paris'te.

(2) I.C.F.T.U. Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu.
Merkezi Brüksel'de.

.../.

Bir işçi teşekkülü olarak Türk-İş'in uluslararası gerçek işçi teşkilatlarından yardım alması olağandır. Bu tip yardımlar işçi örgütleri arasındaki dayanışmanın doğal bir sonucudur. Burada değinmek istediğimiz Türk-İş'in yabancı devlet kaynaklarından ve bu arada A.İ.D. gibi Amerikan emperyalizminin tahakkuku için kurulduğu, bütün dünyanın malumu olan, bir teşkilattan yardım kabul etmesidir. Şu anda bile Türk-İş yöneticileri bu teşkilattan 2 milyon T.L. yardım sağlamak amacı ile Amerika'da bulunmaktadır. İşin en acı tarafı Atatürk'ün deyimi ile memleketin hakiki sahibi ve efendisi olan, Türk emekçi ve işçisini köleleştirmeyi hedef tutan bu teşkilattan yardım kabul edilmesi'dir. Bu yardımlar her gün biraz daha geniş çapta devam etmektedir.

274 sayılı sendikalar kanunu, sendikaların işverenlerden ve devlet teşkilatlarından yardım almalarını yasaklamıştır. A.İ.D. teşkilatı ise Amerikan emperyalizmini gerçekleştirmek amacı ile kurulmuş, sözde, bir yardım teşkilatıdır. Türk-İş yöneticilerinin bu sakat tutumu sonucunda, Amerikan ajanları Türk-İş bünyesine de sızmış, uzman adı ile Türk-İş'in düzenlediği seminerlere katılan ve Türk-İş yayınlarında rol oynayan bu kişiler, Türk işçi sınıfının uyanmaması, sorunlarına sahip çıkamaması için bin bir türlü manevra çevirmiş ve halen de çevirmektedirler. Türk-İş'in düzenlediği seminerlerde bu uzmanlar yıllardan beri sendikacılarımıza Amerikanın bürokratik, patron özentili, lüks hayat süren ve sınıf savaşını bir yana atıp, işverenlerle dost geçinme yolunu tercih eden islahatçı sendika tipini sağlık vermektedirler. Yine bu uzmanlar kapitalist düzenin sendikalar ve sendikacılar için en elverişli ortam olduğunu, toplumcu düzende sendikaların ve sendikacıların ortadan kaldırılacağını aşılamağa çalışmaktadırlar.

Amerika'nın bu tip davranışları, Amerikalılar arasında bile hoş karşılanmamış, üçüncü dünya işçi hareketlerini ellerinde tutabilmek için gösterdikleri çaba ve Amerikan İşçi Sendikaları Federasyonu (A.F.L.C.I.O.) nun Amerikan Merkezi İstihbarat teşkilatı olan (C.I.A.) ile olan yakın ilişkileri Amerikan kamu oyunda geniş tepkilere yol açmıştır.

Gerçek Amerikan işçi örgütlerinden bile, acı tenkitlere uğrayan A.F.L.C.I.O. (Amerikan İşçi Sendikaları Federasyonu) nun liderlerinden, emperyalist ajanı Lovestone'un Türk-İş yöneticilerinin en yakın dostu olduğunu belirtmek, sayın Türk-İş yöneticilerinin nasıl yanlış ve tehlikeli bir yolda olduklarını ifade için kâfidir.

Şahsi çıkar zihniyetinin zebunu olan Türk-İş yöneticileri ile, Türk-İş kilit noktalarını, uzman adı altında, ele geçirmiş Amerikan ajanları bu noktalardan uzaklaştırılmadıkça Türk işçi sınıfı, emperyalistler ve onların yerli ortakları tarafından daha uzun seneler sömürülmeye mahkumdur. Amerikan emperyalizminin dev bir ahtapot gibi ablukaya aldığı yurdumuzu bu saldırıdan kurtarmak ve bağımsız bir duruma sokabilmek için emekçi ve işçilerin, devlet hizmetinde, siyasi bir örgüt olarak ağırlıklarını hissettirmeleri, daha açıkçası iktidarın gerçek sahibi olan işçi ve emekçilerin iktidara gelmeleri sonunda mümkün olacaktır.

Amerikan emperyalizminin maşası olarak yurdumuzda faaliyette bulunan yukarıda belirttiğimiz teşkilatların ajanları, aynı zamanda Türk-İş'in partiler üstü bir politika gütmesini de salık vermektedirler. Türk-İş teşkilatı yüzde yüz işçinin aleyhine olan bu görüşe katılmış ve her vesile ile partiler üstü bir örgüt olduğunu ilan edip durmuştur. Amerikan ajanları tarafından salık verilen ve Türk-İş yöneticileri tarafından da büyük bir titizlikle uygulanması na çalışılan partiler üstü tutum, esasında çok ustalıkla oynanan bir oyundur ve bütün oyunlarda olduğu gibi bu oyun da işçiler aleyhinde oynanmaktadır. Çünkü Amerikan ajanları ile onların yerli ortakları kompradorlar, şunu çok iyi biliyorlar ki, siyasi bir örgüt içinde teşkilatlanmış işçiler bilinçlenecek ve onların bilinçlendiği an iç ve dış soygunlarına paydos deneyecektir. Bu yüzden dir ki işçinin bilinçlenmesine meydan vermemektedirler.

İşçi sınıfından kopmuş, burjuva özentisi içindeki bu yöneticilerin en büyük işçi örgütünün başında bulunması, emekçi Türk halkı için büyük bir talihsizliktir. Son zamanlara kadar, içteki ve dıştaki soygunun devamında menfaati olan çevrelerin, kasıtlı olarak, karanlıkta bıraktığı işçimiz, köylümüz, memurumuz, küçük esnafımız ve bu soygunun mekanizmasını anlayamamış olan aydınlarımız yavaş yavaş uyanmakta ve yurdumuz zararına girilmiş bu faaliyeti an-

lamaktadır. Tüm emekçi halkımızın bu yolda uyarılmasında, büyük kitleleri bünyesinde toplayan sendikalarımıza düşen görev çok büyüktür. İyi niyetlerinden şüphe etmediğimiz, Türk işçisinin içinden çıkmış, onunla birlikte ezilmiş, hor görülmüş, hakları çiğnenmiş sendika yöneticilerimiz, yukarıda değindiğimiz nedenlerle, kendilerini sınıfının zararına bir akıma kaptırmış olabilirler; fakat biz bu arkadaşlarımızın da Türk halkı, Türk işçisi, etrafında oynanan oyunlar gün ışığına çıktıkça, tuttukları yolun hatalı olduğunu anlayarak kendi sınıfları yanında yer alacaklarına inanıyoruz. Bütün mesele, kasıtlı olarak bu sorumlara yabancı bırakılmış arkadaşlarımıza bu oyunları bu oyunları anlatabilmekte ve onları uyarabilmektedir.

Sendikalar ne denli kuvvetli olurlarsa olsunlar, faaliyetleri, yasalarla gizilmiş dar bir alana inhisar eder. Memleket çapında büyük işlere girişmelelerine yasalar izin vermediği gibi, örgüt olarak da bu işlerin üstesinden gelemeyizler. Memleket idari mekanizmasında ağırlığı hissettiremeyen, parlamentoda temsil edilmeyen sendikalar ise, kendi sınıfından olmayan parlamenterlerin çıkardığı yasalar ile eli kolu bağlı bir duruma girerler. Nitekim bugün durum aynıdır. Muhtelif işkollarında çok kuvvetli sendikalar bulunmasına rağmen, belirttiğimiz nedenlerle müsbet bir sonuç alamamakta, çoğu kere işverenin görüşünü kabul zorunluğunda kalmaktadırlar. Bu tutumun ortadan kalkması "halka rağmen" idarenin yerine, "halk için ve halkla birlikte" idare formülünün, Amerikan emperyalizminin ve onun dümen suyuna kapılmış Türk-İş idarecilerinin görüşlerinin aksine, kabul edilmesi ve Türk sendikacılarının kendi sınıflarıyla mümkün olacaktır.

Sendikalarımız bir yandan işverenlere karşı mücadeleyi yürütürken, yani toplu iş sözleşmesi düzenine göre üyelerine bazı ekonomik haklar sağlarken, diğer yandan da onları siyasi bakımdan eğitir ve kendilerinde sınıf şuuru uyandırır. Kuruluş en kısa zamanda sağlanabilir.

Bu gün Amerikan emperyalizminin ülkemizdeki ajanları ve onların yerli ortakları, Türk işçisinin birleşmesine ve uyanmasına karşı durmakta, gerçek toplumcu sendikaları bölmek, parçalamak amacı ile kendilerine yakın satılmış kişilere ikinci, üçüncü sendikalar kurdurtmaktadırlar. Buna, liderlik sevda, sendikaların aynı iş kolunda kurdukları ikinci sendikalarla, işverenler tarafından kurdurulan sarı sendikalarla da eklersek, sendikacılığımızın nasıl büyük bir tehlike ile karşı karşıya bulunduğu ortaya çıkar. Türkiye'de mevcut 700.000 sendikalı işçinin 800'den fazla sendikaya bölünmüş olması, bir iş kolunda 8-10 sendikaların kurulması bu tehlikeli gidişin en açık örneğidir. İstanbul'da resmen 254 sendika olup bunlardan 36'sı Türk-İş üyesidir.

Türk işçi sınıfını nüve olarak kabul eden ve onun demokratik öncülüğü ile sosyalist Türk demokrasisini kurmayı hedef tutan partimizin de, dayandığı sınıfın dağılmasını, çözülmesini, karanlıkta kalmasını önleyici tedbirler alması, bu tehlikeli gidişe parmak basması, işçi kesimini bu tehlikelere karşı uyanık tutması gerekmektedir.

Türk işçi ve emekçisini, kirli emellerine alet etmek isteyen kişilerin ellerinden kurtarmak, emperyalist ajanların işçi kesimindeki zararlı faaliyetlerine son vermek ve sendikaların bölünmesine mani olmak hususunda partiye en büyük yardımı sağlayacak olan örgütler de yine sendikalar olacaktır. Buradan da anlaşılıyor ki, parti ve işçi kesimi elbirliğiyle çalışmadıkça diğer bir deyimle işçi-aydın ittifakı samimi temeller üzerine oturtulmadıkça sorunların kolay olmayacaktır. İşçisini eğiten, onun dikkatini ekonomik savaş yanında siyasi savaşa da çeken ve asıl kurtuluşun siyasal mücadele sonunda elde edileceği hususunda üyelerini inandıran sendikalar çalıştıkça kurtuluşa mutlak nazarı ile bakılabilir.

TÜRK-İŞ HÜKÜMET İLİŞKİLERİ

Raporumuzun bu kısmında Türk-İş'in Adalet Partisi iktidarı ile olan ilişkilerinin dikkati çekmek istiyoruz. A.P.'nin Türkiye'nin sosyal yapısı göz önünde tutulduğunda, kimden yana olduğu bugün apaçık ortaya çıkmıştır. A.P. yurt içinde ve yurt dışında daima kapitalizmden yana ve sömürücülerle işbirliği .../.

elen bir Parti kimliğini tescil ettirmiş bir siyasi örgüttür. Türk-İş -5- maalesef böyle bir partinin maşası haline getirilmiştir. Bunun nedenleri üzerinde biraz durmamız gerekir. Az gelişmiş ülkelerde işçi sendikaları, emekçi sınıfın hak ve çıkarlarını genel olarak politik ortamın ürünleri olan yasalara dayanmak yolu ile ve bu yasaların verdiği imkanlar arasında koruyabilirler. Böyle ülkelerde sendikalar zorunlu olarak emekten yana bir politikayla uğraşmak zorundadırlar. Emekçiler politik bir gücün sahibi olmadıkları sürece, mevcut siyasi partiler sendikaları, kendi amaçlarına varmak için alet alet olarak kullanmaktan kaçınmayacaklar ve bunu yaparken de emekçilerin değil, temsil ettikleri sosyal sınıfın çıkarlarını düşüneceklerdir. Bugün Türk sendikacılığı genellikle, iktidardaki politikacıların, işçiden kopmuş, sınıf bilincinden uzak sendika yöneticileri ile işbirliği yapması sonucu, burjuva çıkarlarının korunması uğruna yörüngesinden saptırılmak istenmektedir. Bu eylemin baş sorumlusu ise Türk-İş'in sadece kişisel çıkar ve güvenlik ardında koşan yöneticileridir.

Çeşitli kombinezonlarla sayısız imkanların sahibi kılınan Türk-İş, emekçi sınıfa insanca yaşama hakkı tanımak istemeyen politikacılar için elde edilmesi gereken bir örgüttür. İktidar partisi politikacıları, Türk-İş'i ele geçirme oyunlarını Türk-İş'in VI. Genel Kurulunda açıkça oynamaktan kaçınmamışlardır. Arada sırada hükümete yaptığı bazı çıkışlara rağmen bugün Türk-İş Adalet Partisinin Ankara şubesi durumuna sokulmuştur. Bunu hiç bir sendika yöneticisi inkar edemez. Türk-İş yöneticileri, kendi çıkarlarını korumak amacı ile, iktidar partisine verdikleri diyet ise TÜRK SENDİKACILIĞI NIN BAĞIMSIZLIĞI olmuştur. Türk-İş yöneticileri ve onun müttetikleri, hükümetin işçi politikasındaki olumsuz tutumu karşısında sesini çıkaramaz haldedir. Hükümet programının işçi politikası ile kısmının, Türk-İş yöneticileri ile birlikte hazırlandığını, Türk-İş Genel Sekreteri özel konuşmasında bizzat açıklamıştır. Türk-İş bugün Türk sendikacılığının tarihinde büyük ihanetin örneğini vermektedir. 10. Ekim 1965 seçimlerinden bu yana işçi ile işverenler arasında çıkmış bütün önemli ihtilaflarda Türk-İş işverenleri ve ve hükümetleri suçlamak yerine, işçileri haksız görmüş ve suçlamıştır. Ve bunu da kamu oyuna duyurmaktan kaçınmamıştır. Zonguldak olaylarında işveren durumunda olan E.K.İ. ve hükümetin haksızlığı, adaletsizliği apaçık ortadadır. 60 kuruş için işçiler kurşunlanırken, Türk-İş hükümet ile birlikte olan "Bir komünist tahriki olduğunu" ilan etmiş ve işçileri suçlu görmüştür. Üyesi olan bir sendikanın Paşabahçe grevinde, dünyanın en ilkel ülkesindeki sendikacıların bile yapamayacaklarını rahatlıkla yapabilmış, işverenler konfederasyonu ile işbirliği yapmış, işçileri satan bir belgeye salt işverenin çıkarını korumak için imza koymuştur. TOTSİS grevinde grevi başarıya ulaştıracak maddi yardımın yapılmaması için Türk-İş yöneticileri tarafından sendikalara telefon edilmiştir. İzmitte yapılan Pirelli Koruma Tarım ve Monnesman grev hareketlerini akamete uğratmak için elinden ne geldi ise yapmıştır. Çorum olaylarında Türk-İş kendine düşen görevleri yapmaktan kaçınmış ve son Pipe-Line boru hattı grevinde bir yabancı şirketin Türk işçilerini açıkça sömürmesine göz yummuş, grevi desteklemiş olduğunu belirtmek yolu ile işçiden yana olmadığını bir kere daha ortaya koymuştur. Bütün bunların yanında Türk-İş, kapitalist düzenin kahredici sömürçülüğüne karşı işçinin tek dayanağı olan grev hakkının fiilen ortadan kaldırılması yolunda iktidarı çalışmalara adeta yardımcı olmaktadır. Bugün hiçbir önemli grev yoktur ki hükümet tarafından ertelenmesin. 275 sayılı kanunun 20. maddesi hükümete, çeşitli konular ve çeşitli bahanelerle grevi erteleme yetkisini vermiştir. Hükümet bu yetkiyi devamlı olarak kanunu zorlayarak, işverenlerin çıkarını korumak için kullanmıştır. Bunun en seçik örneği Paşabahçe ve Pipe-Line hattı grevidir. Yabancı şirket Pipe-line hattını belli bir süre içinde bitiremezse günde 75.000 lira tazminat ödeyecektir. A.P. hükümeti bir yabancı şirketi, bu tazminattan kurtarmak ve grevi kırmak için grevi ertelemiştir. İşin acı tarafı, Türk işçisinin haklarını korumak amacı ile ortaya çıkan Türk-İş'in başındakiler, devamlı olarak hükümetin işveren çıkarlarını korumak için aldığı erteleme kararlarının haklılık derecesini hiç bir zaman mukabele konusu etmemeleridir. Türk işçisinin ve emekçisinin haklarını korumak zorunda olanlar açıkça, korkusuzca işçi sınıfına ihanet etmektedirler. Bütün Türk işçilerini, bütün toplumcu, emekten yana Türk aydınlarını ve gerçek sendikacıları bu konuda kendilerine düşen tarihi görevleri yapmaya çağırıyoruz. Ayrıca Türk-İş'in bu tutumunun Büyük Kongremizde de tartışılması teklif ediyoruz.

İŞÇİ SORUNLARI:

Ülkemizin içinde bulunduğu sosyal, ekonomik ve politik ortam içinde, işçilerimizin içinde bulundukları ağır ve adaletsiz çalışma şartlarını, sendika hareketlerinden ayrı olarak değerlendirmek mümkün değildir. Ancak biz, raporumuzun İşçi Sorunları başlığı altındaki bu bölümünde, Anayasamızın "Sosyal ve İktisadi Haklar ve Görevler" bölümünde yer alan, "İktisadi ve sosyal hayat, adalete, tam çalışma esasına ve herkes için insanlık haysiyetine yaraşır bir yaşayış seviyesi sağlanması" (Mad.41), "Devlet, çalışanların, insanca yaşaması ve çalışma hayatının kararlılık için gelişmesi için sosyal iktisadi ve mali tedbirlerle çalışanları korur ve çalışmaya destekler; işsizliği önleyici tedbirler alır" (Mad.42) ve "Devlet, çalışanların, yaptıkları işe uygun ve insanlık haysiyetine yaraşır bir yaşayış seviyesi sağlanmasına elverişli adaletli bir ücret elde etmeleri için gerekli tedbirleri alır." (Mad.45) şeklinde ifadesini bulan emredici ilkelere dayanarak, halen devleti yöneten A.P. iktidarının işçi politikasını yansıtan ve dolayısı ile A.P. iktidarının kimden yana bir iktidar olduğunu açıkça ortaya koyan, Türkiye'deki işçi sorunlarını, elimizde mevcut imkan ve kaynaklara dayanarak arz etmeye çalışacağız.

Türkiye'de ve İstanbul'da istihdam durumu:

Devlet Planlama Teşkilatının 1966 uygulama planına göre (sayfa 49) sektörler itibarı ile gerçekleşen katma değerlerden 1962-63-64 yıllarında sektörlerin gerçekleşmiş katma değerlerden yararlanarak bu yıllar için sektörlerin istihdam büyüklükleri ve istihdamdaki gelişmeler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Sektörlerde İstihdam Durumu (tablo 1)

Sektör	1962 (Türkiye'de)	1963	1964	İstanbul'da fiilen çalışan nüfus
Tarım	9.737.490	9.835.449	9.835.449	?
Maden	77.330	86.842	93.491	?
İmalat sanayi	1965.700	1.039.625	1.114.457	289.000
İnşaat	317.130	336.490	354.620	92.200
Ticaret	408.960	425.920	437.790	113.800
Ulaştırma	253.230	267.210	282.650	74.000
Hizmet	752.330	801.800	849.430	221.000
Elektrik	15.000	15.000	15.000	5.400
TOPLAM	12.530.220	12.800.418	12.983.889	795.400

not: Bazı kıyaslamalardan ve kendi araştırmalarımızdan çıkarılmıştır.

Tarım sektöründe çalışan işçilerin, henüz bir statüye bağlı olmayışı, gelen geçen iktidarların vaatlerine rağmen tarım işçilerinin her türlü sosyal güvenlikten mahrum bulunmaları, bu sektörde çalışanların miktar ve dağılışı hakkında elimizde hiç bir sağlam kaynak bulunmayışı yüzünden bu sektör incelememiz dışında bırakılmıştır.

Sosyal Sigortalar Kurumunun 1965 Genel Kuruluna okuduğu rapora göre, 1965 eylül ayı başında tarım sektörü hariç, diğer sektörlerde çalışan sigortalı işçi sayısı 895.802 kişidir. Bu sigortalı sayısının yüzde 26'sı İstanbul'da çalışmaktadır. Sayıları 235.000 dir.

Yine İ.S.K. nun verdiği rakamlara göre 895.802 kişiye 5.702.768.108 lira yıllık gelir düşmektedir ki kişi başına günlük gelir ortalaması 21,61 liradır. Ortalama günlük ücretin oldukça yüksek görülmesi, bu sigortalıların için de 150-200 lira yevmiye alan teknik personelin ücretleri, prim ve benzeri ödemelerin de yer almasından ileri gelmektedir. 895.802 kişinin iş kollarına göre dağılışı ve iş kolları itibarı ile ortalama ücretlerini gösterir tablo:

İş kollarına göre işçi adedi ve ortalama ücretler (tablo 2)

İş kolu	İşçi adedi	ortalama ücret
Balıkçılık	146	15.00
Kömür madenciliği	65.433	16.45
		..%.

tablo 2 (devamı)
İş kolu

İşçi adedi Ortalama ücret

Kömürden gayri madenler	17.429	16.56
Ham petrol ve tabii gaz	2.876	32.35
Taş, kil ve kum ocakları	4.957	16.51
Diğer maddelerin istihracı	4.520	17.28
Gıda maddeleri sanayii	68.047	18.91
İşçi sanayii	5.983	25.03
Tütün sanayii	54.633	17.54
Dokuma sanayii	103.179	18.18
Giyecek ve hazır dokuma eşya sanayii	7.418	18.87
Ağaç ve mantar sanayii	8.967	16.07
Kâğıt ve kâğıttan eşya imalatı	8.222	25.18
Mobilya ve tesis imalatı	3.229	17.14
Matbaacılık ve neşriyatçılık İl. G. San.	9.200	28.90
Deri ve deri eşya sanayii	2.611	20.89
Kauçuk sanayii	7.836	22.59
Ecza ve kimyevi madde sanayii	16.814	26.13
Kömür ve müstakları sanayii	1.860	20.99
Taş, toprak, kum, kil, vs. imalat	31.577	18.35
Metallere müteallik esas endüstriler	16.651	28.64
Metalden eşya imali (makine hariç)	22.198	22.67
Makine imalatı ve tamirâtı	17.153	23.94
Elektrik mak. cihaz ve malz. imalı	5.183	23.35
Münakaale cihazları imali	34.860	23.98
Diğer muhtelif eşya imali	5.009	19.34
İnşaat	175.429	21.33
Elektrik havagazı ve buharla ısıtma	11.645	22.00
Su ve sıhhi tesisler	24.631	17.77
Toptan ve perakende ticaret	30.066	27.50
Bankalar ve mali müesseseler	3.022	34.33
Sigortalar	922	36.01
Gayri menkul işleri	141	31.12
Nakliyat	31.618	23.72
Ardıye ve antrepolar	4.641	24.15
Muhabere hizmetleri	564	25.26
Devlet hizmetleri	12.223	15.99
Amme hizmetleri	15.939	24.93
Hukuk ticaret ve teknik hizmetler	23.749	37.50
Eğlence hizmetleri	5.690	19.24
Şahsi hizmetler	29.964	19.46

İstanbul'da ise sanayi işçisinin işkollarına göre dağılışı ve işkol-
ları itibarı ile asgari ücretler şöyledir:

1965 yıl sonunda İstanbul'da çalışan sigortalı işçi sayısı 234.895 olup, bunun 216.840 kişisi dîmi, 18.055 i ise muvakkat işçidir. Yine bu 234.895 kişiden 52.058 i devlet sektöründe, 182.837 kişisi ise hususi sek-
törde çalışmaktadır. İşkolu ayrımı yapılmadan alınan sonuçta dev-
let sektöründe çalışanların ortalama ücreti 25,91. Özel sektörde çalışanların or-
talama ücreti 24,63 T.L. dir. Burada ilk göze çarpan devlet sektöründeki
ortalama ücretin, özel sektörden yüksek oluşudur. Bu iş alanlarının her
kesiminde değişmeyen bir kaidedir. Özel sektör çıkarı gereği bir taraftan
teknik ve kalifiye eleman çekebilmek için onlara yüksek ücret ödemekle be-
raber, iş piyasasının düzensizliği, gizli ve açık işsizliğin had safhada bu-
lunmasından istifade ederek sıra işçisini boğaz tokluğuna çalıştırmaktadır.
Devlet sektörü ise çalışanların hayat şartlarını gözönünde tutmasından,
sömürme zihniyetinden bir derece daha uzak oluşundan dolayı, ücretleri bir
derece daha yüksek tutmakta ve bu suretle de ortalama da yükselmektedir.

Bu ortalama ücretlerin gerçeği yansıtmadığına yukarıda değinmiştik.
Faaliyet alanına göre de ücretlerin bu derece yüksek gözükmesinin sebebi
yüksek yevmiyeli teknik personel ücretlerindeki bu ortalama girmesin-
dendir. Teknik personel dışındaki işçilerin ne müşkül şartlar içinde bulun-
duğunu, asgari ücretler tablosunu gözden geçirdiğimiz zaman anlarız.
..../.

TÜRKİYEDE ASGARI ÜCRETLER (tablo 3)

Toplu iş sözleşmeleri Düzeninde Asgari Ücretler
(kamu ve özel sektör ayırımına göre) Gündelik T.L. olarak

İ Ş K O L U	Toplu sözleş- meden önce		Toplu sözleş- meden sonra		yüzde artış	
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
	Özel S;	Kamu S;	Özel S.	Kamu S.	Özel S.	Kamu S.
1- Tarım		7.60		10.02		31.8
2- Kömür	9.27	9.00	11.04	12.10	19.00	34.4
3- Akaryakıt izalesi	20.20	?	13.90	12.35	36.2	
4- Gıda	8.29	9.30	11.67	12.70	40.7	36.5
5- Şeker		10.00		16.00		60
6- Dokuma	11.14	---	12.63	---	13.3	---
7- Deri	12.29	---	14.28	---	16.1	---
8- Ağaç	8.96	10.00	11.41	11.00	27.13	10.0
9- Kağıt	?	8.80		12.00		36.3
10- Matbaacılık		?	12.00	12.00		---
11- Lastik	12.00		15.00		25.00	---
12- Kimya	10.03	15.00	12.07	17.00	20.3	13.3
13- Çimento	9.72	10.30	10.80	12.00	11.1	16.5
14- Metal	10.87	11.28	12.81	12.99	17.8	15.1
15- Gemi yapım, onarım	---	10.88	---	12.16	---	11.7
16- Yapıcılık, yol	---	10.00	---	12.00	---	20.0
17- Enerji		10.00		12.36		23.6
18- Büro banka	9.75	7.87	12.06	10.33	23.6	31.2
19- Kara taşımacılığı	7.00	11.14	9.00	14.04	28.5	22.7
20- Demiryolu	---	8.80	---	11.20	---	27.2
21- Deniz		12.40		15.00		20.9
22- Antrepoculuk	12.00	12.00	13.00	14.70	33.3	22.5
23- Genel Hizmetler		9.31		11.37		22.1
24- Gazetecilik	17.93		25.00		39.4	
25- Harp sanayii	11.52	9.60	12.72	12.00	10.04	25.00
GENEL ORTALAMA	10.68	10.02	13.20	12.63	23.5	21.3
					(yüzde)	(yüzde)

1963 yılı içinde iş ve işveren ilişkilerini yeni bir düzene kavuşturan Toplu sözleşme, Grev ve Lokavt Kanunu ile Sendikalar Kanununu yürürlüğe girmiş ve aynı yıl içinde uygulanmasına geçilmiştir.

1964 yılı sonuna kadar özel ve resmi sektöre ait 2924 işyerini ve 391.838 işçiyi kapsayan 824 toplu sözleşme imzalanmıştır. 77 iş anlaşmazlığı 1975'i grev ve ikisi lokavtla sonuçlanmıştır. Toplu sözleşmeler, çalışma şartlarının iyileştirilmesi ve ücretlerin ayarlanması bakımından olumlu bir gelişme niteliğindedir.

Devlet Planlama Teşkilatınca yapılmış bir araştırma, toplu sözleşmelerin belirli ücret artışları sağladığını ortaya koymaktadır. Ancak, bu konuda değerlendirme yapılırken üzerinde önemle durulması gereken husus, toplu sözleşme düzenine girilmemesi halinde de ücretlerde belirli bir artışın olacağı gerçeğidir.

Bu artış, kamu sektöründe 1960 yılından, toplu sözleşme düzenine girilen 1964 yılı başına kadar yıllık ortalama olarak yüzde 7,1 iştiraklerde ise yüzde 17 olmuştur. Bu hesaba sosyal yardımlar dahildir. Öte yandan toplu sözleşme düzenine girilen 1964 yılında, 1963 yılına oranla ücret artışı sosyal yardımlar dahil olduğu halde kamu kesiminde yüzde 13,6; iştiraklerde yüzde 18,7 olmuştur. Bu durumda kamu kesiminde 1964 yılından önce ortalama ücret artışı yüzde 7,1; 1964 yılında 1963 yılına oranla yüzde 13,6 olduğuna göre aradaki yüzde 6,5 fark, toplu sözleşmelerin genel ücret artışı içinde sebep olduğu artış payını göstermektedir. İştiraklerde ise 1960-1963 devresi ortalama ücret artışı yüzde 17,4 iken 1964 te 1963 e oranla yüzde 18,7 olduğuna göre aradaki yüzde 1,3'lük fark, iştirakler için toplu sözleşmelerin ücret artışı içindeki payını göstermektedir.

(Tablo 4)

(9)

İŞ KOLLARI YÖNETMELİĞİNE GÖRE, 36 İŞKOLUNDA ASGARİ ÜCRETLERDE ARTIŞ

İş kolu	Toplu	Sözleşmeden	o/o Artış
	Önce	Sonra	
1- Tarım	7.60	10.02	31.8
2- Avcılık, Balıkçılık	---	---	---
3- Kömür	9.13	11.57	26.7
4- Akaryakıtların tasfi.	10.20	13.12	28.6
5- Gıda	8.79	12.18	38.6
6- Şeker	10.00	16.00	60.0
7- Dokuma (Tekstil)	11.14	12.63	13.3
8- Deri	12.29	14.28	16.1
9- Ağaç	9.48	11.20	18.1
10- Kağıt	8.80	12.00	36.3
11- Matbaacılık	?	12.00	---
12- Lâstik	12.00	15.00	25.00
13- Kimya	11.68	13.71	17.3
14- Toprak (Tuğlacılık V.B.)	---	---	---
15- Cam	---	---	---
16- Çimento	10.01	11.40	13.8
17- Metal	11.07	12.90	16.5
18- Gemi yapım, oranım	10.88	12.16	11.7
19- Yapıcilık	10.00	12.00	20.0
20- Karayolları	10.00	12.00	20.0
21- Enerji	10.00	12.36	23.6
22- Ticaret	---	---	---
23- Bankacılık	8.81	11.18	26.9
24- Kara taşıtmacılığı	9.22	11.52	24.9
25- D. Demiryolları	8.80	11.20	27.2
26- Deniz taşıtmacılığı	12.40	15.00	20.9
27- Hava	---	---	---
28- Ardiye, antropoculuk	12.00	16.00	33.3
29- Haberleşme	---	---	---
30- Genel hizmetler	9.31	11.37	21.1
31- Sağlık	---	---	---
32- Otel Lokanta	---	---	---
33- Büro	8.81	11.18	26.9
34- Ütü kola	---	---	---
35- Gazetecilik	17.93	25.00	39.4
36- Harp sanayii	9.64	12.36	17.7
GENEL ORTALAMA	10.36	13.01	25.2

Toplu sözleşme düzenine girmekle, asgari ücretlerde görülen yüzde 25 nispetindeki artışa rağmen, 4 No.lu tablonun 4. sırasındaki "Gıda" işkolu meyarında bulunan ve sair işlerden sayılan, İstanbul Belediyesi-hudutları içindeki 147 ekmek fırınında çalışan 2218 işçi için 15.8.1966 tarihinde imzalanan toplu sözleşme ile tespit edilen kesin ücretleri (gündelik) ve kesintileri gösteren (5 No.lu tablo aşağıdadır) Yüzde yüz doğru olan bu rakamlar bize bir fikir verecektir kanaatindeyiz.

İşçi adedi	o/osi	BRÜT Yevmiye Lira	K E S İ N T İ L E R					ELİNE GEÇEN GÜNDELİK		
			SİG. LR.	G:Ver. LR.	Pul Bono Krs. Lr.	Sen- dika		Enaz LR.	En çok Lr.	Ortalama Lira
147	6.63	25.-	1,75	2,37	0,10	88	37	18,36	20,30	19,53
294	13.26	23,50	1,64	2,18	0,10	88	35	17,17	19,08	19,35
147	6.63	23.-	1,61	2,09	0,09	59	34	17,11	18,99	18,28
307	13.85	22.-	1,54	1,91	0,09	59	32	16,40	18,23	17,55
1029	46.39	17.-	1,19	1,17	0,07	59	25	12,74	14,30	13,73
294	13.26	15.-	1.05	0,89	0,06	---	22	11,32	12,68	11,78

Var olan, gözle görülen, elle tutulan ne varsa her şeyin yaratıcısı olan Türk emekçisinin nasırlı elleri ile yarattığı değerlerin karşılığı karşılığı olarak mevcut düzen içinde kendisine verilen sözüm ona emek karşılığı ücretleri hakkında bazı örnekler vermiş bulunmaktayız.

İşçilerimizin ve tüm emekçilerimizin ücret proplerinin yanında, konp-radorlardan, ağsılardan ve patronlardan yana kapitalist iktidarların çıkar-dığı, çalışma hayatımızı düzenliyen kanunlardan, yönetmeliklerden ve bunla-rın uygulanmasından da bahsetmek gerekirdi. Fakat bütün bunlar hepimiz tarafından bilinmekte olduğundan raporumuzu uzatmak istemedik. Örneğin İş Kanunu, Sosyal Sigortalar Kanunu, Sendikalar Kanunu, Toplu Sözleşme, Grev ve Lokavt Kanunu bunlardan bir kaçıdır.

Yine bu raporda dile getirilmesi zorunlu, önemli proplerden birisi de hiç şüphesiz Türkiye'deki işsizlik sorunudur. Bilindiği gibi, Türkiye'de yarı aç yarı tok da olsa çalışabilen 1,4 milyon vatandaşın yanıbaşında karın tokluğunda çalışmaya hazır, yurdunu terketmeye amade 1 milyon yedek açık işsiz ordusu mevcuttur. Yine Türkiye'de 3 milyon gizli işsiz vardır. Hatta işçileri bakanınının Samsun'da bölge Valileri ile yaptığı toplantı-da memleketimizde çalışmadan hazır yiyeceklerin 9 milyon olduğunu açıkla - mıştır.

İşsizlik, ücret düşüklüğünün meydana getirdiği sefalet, köylerden şe-hirlere akın eden muzdarip, çilekeş Türk halkı bütün bunlardan nasıl kur-tarılacaktır ? Hepimizi, bütün işçi partilileri meşgul eden soru bu..

Muhalefette bulunan bir partiyiz. Ne yapabiliriz ? Kanaatımızca ya-lacak olan en önemli işlerin başında, işçi sınıfını bilinçlendirmek için durmadan usanmadan eğitmek, doğruları olduğu gibi söylemek, partimiz etra-fında toplanmak, işçi, köylü, toplumcu aydını el ele gönül gönüle verip kopmaz bir ittifak meydana getirmektir.

Ve de emekçilerin hayat felsefesi, kurtuluş yolu olan sosyalizmi ger-çekleştirmektir.

TÜRKİYE SOSYAL TARİH